

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Eryistä tukea tarvitsevan määritelmä ei ole työllisyyspalvelujen näkökulmasta riittävän täsmällinen eikä

selkeä. Esityksessä on hyvää se, että erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden palveluihin voidaan kohdentaa sosiaalityöntekijän työpanosta. Työllisyyspalvelujen ja hyvinvointialueiden yhteistyön näkökulmasta erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden tunnistaminen on tärkeää oikea-aikaisten palvelujen rakentamisessa jo varhaisessa vaiheessa.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Ennaltaehkäisevän työn merkitys on tärkeä ja kannatettava asia. Esityksessä huolta herättää se, että onko

hyvinvointialueilla resursseja käytettävissä ennaltaehkäisevää työhön lakisääteisten tehtävien hoitamisen

lisäksi. Hyvinvoinnin edistämistä koskevaa 10 a §:ää koskevassa ehdotuksessa siirrytään aiempaa yleisluonteisempaan sääntelyyn, jossa yksityiskohtaisesti nimetyt toiminnot ja kohderyhmät korvataan

väljemmällä hyvinvoinnin edistämisen määrittelyllä. Sääntelyn väljentyminen lisää joustavuutta, mutta

samalla riski velvoittavuuden heikkenemisestä kasvaa. Erityisesti tilanteissa, joissa hyvinvointialueet resurssien rajallisuuden vuoksi painottavat lakisääteisten tehtävien hoitamista, on vaarana, että hyvinvoinnin

edistämisen konkreettinen sisältö kaventuu tai osa nykyisistä toiminnoista jää toteutumatta. Tämän vuoksi

olisi tärkeää varmistaa, että 10 a § tukee riittävällä tavalla hyvinvoinnin edistämisen jatkuvuutta ja eri

väestöryhmien huomioimista myös käytännön toiminnassa, eikä sääntelyn yleisluonteisuus johda tavoitteiden heikompaan toteutumiseen. Erityisesti mielenterveys- ja päihdetyön rooli tulisi tuoda selkeämmin esiin, jotta ehkäisevä työ ei jää toteutumatta tilanteissa, joissa resurssit ovat rajalliset.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Sosiaalipalvelujen määrittelystä on poistettu mielenterveys ja päihde- ja riippuvuustyö. Em. tehtävät ovat

työllisyyspalvelujen näkökulmasta erityysoaamista vaativaa asiantuntijatyötä, eikä tehtävää tulisi kaventaa

lainsäädännöllä.

Koska asiakasmäärät ovat yhä kasvavia, resursseja ei pitäisi niukentaa. Sosiaalityöntekijän ammattitaitoa

tarvitaan erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelujen yhteensovittamisessa työllisyyspalvelujen

kanssa. Toimijoiden yhdessä rakentamien palvelukokonnaisuuksien koordinoinnissa sosiaalityöntekijän rooli

on erityisen tärkeä erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden kanssa.

Ehdotukset eivät ole riittävän selkeitä eivätkä kaikilta osin käytännön työssä toteutettavissa. Erityistä tukea

tarvitsevan asiakkaan määrittely jää tulkinnanvaraiseksi eikä anna riittäviä perusteita työnjaon

selkeyttämiseen sosiaalityöntekijän ja sosiaalihoajaan välillä. Tämä heikentää sääntelyn ennakoitavuutta ja

voi johtaa eriytyviin käytäntöihin eri alueilla.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Tavoitteet ovat hyvät ja selkeät. Myös säädösten ja aikojen saatossa muutoutuneiden toimintatapojen

yhtenäistäminen lainsäädännössä on sinällään kannatettavaa. Ehdotuksen mukainen lainsäädäntö antaa

runsaasti väljyyttä siihen, miten säännöstä toteutetaan alueilla.

Palveluihin osallistumisen vapaaehtoisuus ja resurssoinnin määrärahasidonnaisuus jättää kuitenkin

kysymysmerkkejä, miten säännös toteutuu käytännössä ja onko se kaikin osin toteutettavissa. Uudistuksen

toteutus jää alueittaisten päätöksen ja toimenpiteiden varaan. Hyvinvointialueiden taloustilanteen ja uudistuksen taustalla olevien säästötoimien valossa syntyy huoli siitä, tuleeko palvelun toteutus laadullisesti

ja määrällisesti vastaamaan asiakaskunnan tarpeita.

Sosiaalisen kuntoutuksen ja työtoiminnan sisällöt jäävät epämääräisiksi. Sääntelyyn tarvitaan käytännön

ohjeistusta millaisiin palvelutarpeisiin ko. palvelulla pystytään vastaamaan. Asiakkaiden työllistymisen

edistämiseksi sosiaalihuollon keinon vaatii asiantuntijuutta ja palveluiden seurantaan vaikuttavien palvelujen

kehittämiseksi.

Tavoitteet ovat hyvät. Palvelukokonaisuuden selkiennyttäminen on kannatettavaa. Työllisyyspalvelujen

näkökulmasta viranomaisten välinen yhteistyö tulisi korostua. Palvelujen saavutettavuus herättää huolta

resurssien johdosta. Palveluihin osallistuminen on asiakkaalle vapaaehtoista, mikä ei ole aina

tarkoituksenmukaista, kun tavoitellaan työllistymiskynnyksen madaltamista sosiaalipalvelujen keinoin. Millä

palveluilla varmistamme, etteivät heikoimmassa asemassa olevat (maahanmuuttajat, nuoret, pitkään

työttömänä olleet) työttömät syrjäydy? Miten vältämme, etteivät palvelut pirstaloitu entisestään?

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

Työllisyysalueiden näkökulmasta olennaista on työllistymistä kohti etenevien palvelupolkujen rakentuminen

ja kyvykyys vastata paikallisiin tarpeisiin. Se edellyttää riittävää ja laadukasta sosiaalihuollon ja

työvoimaviranomaisen palvelutarjontaa ja yhteistyötä heikossa työmarkkina-asemassa olevien tilanteen

edistämiseksi.

Lakiluonnoksessa huomioidaan hyvin tarjottavan tuen yhteensovittaminen muiden palveluiden kanssa.

Tarpeisiin vastaaminen edellyttää usein myös toimijarajat ylittävää yhteistyötä, mitä olisi tarpeen korostaa

myös lakitekstissä. Lailla säädely yhteistyö työvoimaviranomaisen ja sosiaalihuollon välillä vähenee aktivointisuunnitelmien ja kuntouttavan työtoiminnan päättyessä. Monialaista tukea tarvitsevien

asiakkaiden tarpeisiin ei kuitenkaan voida jatkossakaan vastata yksin työvoimaviranomaisen keinoin.

Hallituksen esityksessä kuntouttava työtoiminta lakkautetaan. Sen tilalle kaavailtu työikäisten toimintakyvyn

ja osallisuuden tuen palvelu olisi määrärahasidonnainen. Tämä aiheuttaa vahvan epäilyn siitä, että sen

toteuttamisen volyymi tulee hyvinvointialueilla vähenemään entisestään. Kuntouttavan työtoiminnan

toteumamäärät vähenivät merkittävästi jo vuoden 2024 aikana ja ovat sen jälkeen asettuneet alhaiselle

tasolle.

Sosiaalinen kuntoutus on ollut tähän saakka väljästi säädelty ja määrärahasidonnainen palvelu, jonka tarjonta

on ollut varsin vähäistä. Arviolta 10 % kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneista siirretään työvoimaviranomaisen vastuulle. Tämä

ja

aktivointisuunnitelmien lakkauttaminen lisäävät työvoimaviranomaisen työtä ja vastuuta ko.

asiakaskunnasta.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

On kannatettavaa, että palveluun pääsulle asetettaisiin määräajat. Määräaikojen toteutuminen kuitenkin

edellyttää riittäviä resursseja. Tämä on tärkeää erityisesti i haavoittuvissa asiakasryhmissä.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Lakiehdotuksessa puhutaan asiakassuunnitelman tekemisestä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Esityksestä ei sen sijaan käy ilmi, että eri toimijoiden suunnitelmat voidaan yhdistää niin, että esimerkiksi

monialaisessa työllistymissuunnitelmassa sovitaan asiakkaan tarvitsemista palveluista sosiaalihuollon

palvelut mukaan lukien. Monialainen suunnitelma korvaisi näin erilliset suunnitelmat ja vähentäisi eri

viranomaisten tekemään päällekkäistä työtä ja toistensa kanssa päällekkäisiä palveluja.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Tavoite kirjaamiseen menevän ajan vähentämisestä ja ajan suuntaamisesta asiakastyöhön on kannatettava.

Asiakkaan oikeuksien näkökulmasta järjestelmien käytön osaaminen ja arviointiosaaminen ovat keskiössä.

Tavoitteena tulisi olla yhteinen monialainen palvelutarpeen arviointi ja sen pohjalta laadittu suunnitelma,

jolla asiakkaan palvelutarpeisiin vastataan monialaisessa yhteistoiminnassa. Asiantuntijoiden työvälineet

tulisi olla kunnossa ja ajanmukaiset. Kirjaamisissa olennaista on asiakkaan palvelutarpeen, tavoitteiden ja

suunnitelman esiin tuominen.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Lakiehdotuksessa ei ole otettu riittävällä tavalla huomioon kustannuksia, jotka syntyvät työllisyysalueille.

Merkittävä osa heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevista asiakkaista on sellaisia, joita ei voida auttaa

yksin työvoimaviranomaisen toimenpitein. Sekä työvoimaviranomaisen ja kuntien että yhteiskunnalliset

kustannukset kasvavat, mikäli väljentyvä lainsäädäntö ja hyvinvointialueiden säästöt tarkoittavat yhteistyön

vähentymistä muutoin kuin lakisääteisen TYM-työn osalta. Vaikutuksia eri toimijoihin ei ole arvioitu riittävästi, erityisesti yhteistyörakenteiden muutosten osalta.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Väljä lainsäädäntö mahdollistaa yksilölliset ja asiakaskohtaiset palvelut. Ilman palveluiden toteutumisen

seuranta on riski palvelujen heikolle toteutumiselle. Tilastointi ei tue seuranta. Tilastoinnin kehittäminen

on välttämätöntä, jotta palveluiden riittävyttä, laatua ja yhdenvertaisuutta voidaan edes teoriassa seurata.

Tietopohjan heikkous on tunnistettu myös hallituksen esityksen taustatöissä. Hallituksen esitykseen

sisältyvät vaikuttavuusarviot jäävät työllistämistä edistävien palveluiden osalta ohuiksi.

Esitys sisältää kannatettavia tavoitteita, erityisesti varhaisen tuen vahvistamisen, palvelujen yhteensovittamisen ja hallinnon keventämisen osalta. Käytännön toteutuksen näkökulmasta keskeiseksi

riskiksi nousee kuitenkin sääntelyn väljentyminen yhdistettynä määrärahasidonnaisuuteen ja puutteellisiin

vaikutusarvioihin. Tämä voi johtaa palvelujen riittämättömään toteutumiseen, alueelliseen eriytymiseen

sekä monialaista tukea tarvitsevien asiakkaiden tilanteen heikentymiseen. Jotta uudistuksen tavoitteet

toteutuvat, on välttämätöntä varmistaa riittävä velvoittavuus ennaltaehkäisevään ja varhaiseen tukeen,

selkeyttää palvelujen sisältöä ja kohdentumista sekä vahvistaa monialaisia yhteistyörakenteita. Lisäksi

tietopohjan, seurannan ja yhteisten toimintakäytäntöjen kehittäminen on keskeistä palvelujen laadun,

vaikuttavuuden ja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi valtakunnallisesti.

Mäensivu Sanna
Rovaniemen kaupunki